

- Driemaandelijks contactblad 34ste jaargang nr. 2 (april – mei – juni 2022)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactie verantwoordelijke: Bart Pieters, Begijnhof 34, 8500 Kortrijk.
- Website: www.evangelielevensnabij.be
- P4A9034

--- INHOUD ---

Blz.2	Redactioneel
Blz.3	Gelukwensen Jeremie
Blz.4	Stem vanuit de moslimgemeenschap: column Yassin El Attar
Blz.6	Christelijk geloven in het moeilijke jaar 2022
Blz.8	Een mooi beroep: column Pieter Delanoy
Blz.10	Emotie en ratio
Blz.12	Tegen de doodoeners
Blz.13	Oorlog en vrede
Blz.16	Leven overeenkomstig het donutmodel
Blz. 17	Leerhuis Zedelgem
Blz. 18	Gelovigen komen bijeen
Blz. 19	Rustpunt: Toon Tellegen

Veel vacatures voor het beroep van 'wonderwijzer'
lees Pieter Delanoy op bladzijde 8

1. Redactioneel

In de laatste weken van maart 2022 voerden de Universiteit Antwerpen en de VUB in opdracht van De Standaard en VRT NWS een bevraging uit bij 1.884 Vlamingen. De resultaten lijken ons niet erg 'katholiek', wat we bedoelen in letterlijke zin. Wat moeten we immers denken van het volgende?

- Het gros van de burgers vindt dat, voor de hogere energiekosten, de overheid moet opdraaien, zonder dat ze daar zelf iets van wil voelen.

Dit is zeker gerechtvaardigd voor de lagere inkomens, maar voor de middelgrote en de hoogste en in het bijzonder de grootvervuilers? Wie of wat zal dan ooit dit immense gat in de begroting dichten? De sociale zekerheid misschien?

Dit betekent ook dat er nog meer subsidies moeten komen voor fossiele brandstoffen. Wat flagrant in tegenspraak is met de klimaatdoelstellingen.

- Overigens vindt nog altijd 33 % dat de gevolgen van de klimaatverandering overdreven worden.

- Grondtroepen inzetten en een verregaande no-flyzone boven Oekraïne (beide in NAVO-verband) kunnen bij 30% van de ondervraagden op volle bijval rekenen. Het risico op een derde wereldoorlog nemen ze er dan maar bij.

- Vluchtelingen opvangen, ja, op voorwaarde dat het Oekraïners zijn (59 %). Syriërs en Afghanen? 29 %. M.a.w.: zegt meer dan 7 op 10 van onze landgenoten hier: neen, bedankt. Ook Yassin El Attar zoomt hier op de volgende bladzijde in zijn column op in.

- Vlaams Belang wordt, volgens deze peiling, de grootste politieke partij van Vlaanderen (22,9 %, bij de verkiezingen van drie jaar geleden 18,5 %).

Is er hier, in al deze materies, een katholieke publieke opinie? Het is niet met deze bescheiden Nieuwsbrief dat we hiertoe een serieuze bijdrage leveren. Alhoewel ... alle beetjes helpen, en de hoop opgeven is alleszins onchristelijk.

(de redactie)

De redactie van de Nieuwsbrief wenst u een fijne vakantie

2. Gelukwensen Jeremie

De voorbije jaren kon u in ons tijdschrift zeer regelmatig de column 'Jeremiade' lezen van Jeremie Vaneekhout uit Anzegem (Kaster). Jeremie is gehuwd, vader van 3 dochters en Vlaams Parlements lid voor de partij Groen. In zijn rubriek schreef hij zelden over politiek maar des te meer over wat er hem op spiritueel vlak beroert. Hij geneerde zich geenszins om de link tussen het leven en het evangelie te leggen. Van hem verscheen inmiddels bij uitgeverij Pelckmans ook het boek 'Vergeten Land'.

Jeremie is begin juni 37 jaar geworden en werd inmiddels samen met Nadia Naji en met duidelijke cijfers tot voorzitter van zijn partij verkozen. We zijn ervan overtuigd dat die partij met dat duo in goede handen is en feliciteren Jeremie. We willen hem bedanken voor zijn bijdrage aan ons blad en aan een ontmoetingsavond enkele jaren geleden.

Over het boek van Jeremie:

6 mei 2019 was opnieuw een zwarte zondag. Maar geen zwarte zondag als de voorgaande. In tegenstelling tot eerdere verkiezingen behaalde extreemrechts zijn historische resultaat vooral op het platteland. In pakweg het kanton Diksmuide werd Vlaams Belang de grootste partij, terwijl ze vijf jaar eerder zelfs de kiesdrempel niet haalde. Die evolutie wegzetten als alleen maar een uiting van racisme is al te makkelijk. Er klinkt vooral een luide noodkreet van plattelandsbewoners in door. Te lang heeft 'de politiek in Brussel', zowel de traditionele als de progressieve partijen, de Vlaamse dorpen rechts laten liggen. Te veel Vlamingen voelen zich ontheemd, niet gehoord en bezorgd over de toekomst. De brug tussen platteland en politiek moet worden hersteld, de grondoorzaken blootgelegd en aangepakt, de mens opnieuw centraal gesteld. Dat begint met praten en bovenal luisteren. Daarom trok Jeremie Vaneekhout, een jong parlamentslid van 'de buiten', op roadtrip door het Vlaamse platteland. Uit alle gesprekken die hij voerde puurt hij twaalf werken om de uitdagingen van morgen te enten op de realiteit van vandaag. Twaalf werkpunten waar hij vol enthousiasme de schouders onder zet. Vertrekkend vanuit de kracht van het platteland en zijn bewoners. En hopelijk samen met hen. Als jonge politicus gaat hij op zoek naar een progressieve toekomst voor het platteland in Vlaanderen waar creativiteit, bruggen bouwen én concrete oplossingen centraal staan. Hij doet dat met het hoofd in de wolken, maar met de voeten in de klei, het hart op de tong en vooral een grote interesse in en liefde voor mensen.

3. Aanvulling

In vorig nummer ontbrak de naam van de auteur van het artikel 'Klerikalisme in de rooms-katholieke kerk', zowel bij de tekst als in het colofon. Het was Daniël Vanhoutte van Torhout, van wie we, ook in vroegere nummers, een artikel van hem uit de nieuwsbrief van de Gingkogroep (zie website) mochten overnemen. Waarvoor onze oprechte dank.

4. Stem uit de moslimgemeenschap

Sinds mijn vorige bijdrage is de wereld ingrijpend veranderd. De oorlog in Oekraïne zorgt ervoor dat de illusie van eeuwige vrede in Europa definitief aan diggelen is geslagen. De stijgende energieprijzen, afnemende koopkracht en het onvermogen van de verschillende overheden om hierin een betekenisvol verschil te maken zorgen ervoor dat anti-establishment- partijen nog meer de wind in de zeilen krijgen. Zoals in het verleden al vaak gedemonstreerd, richt de volkswoede en -frustratie zich in tijden van economische malaise en militaire dreiging op een willekeurig zwart schaap en al te vaak is dat zwart schaap één of meerdere etnische minderheidsgroepen. Afgelopen maart werden onder de noemer De Stemming 2022 de resultaten bekendgemaakt van een brede survey bij de bevolking over allerlei topics. Daaruit kwamen enkele alarmerende boodschappen die

bovenstaand verhaal bevestigen. Ik wil vooral stilstaan bij een opvallende statistiek. Bijna 70 procent van de Vlamingen vindt dat we Oekraïense vluchtelingen moeten opvangen in het kader van de oorlog. 59% zegt ook gewoon dat Oekraïense vluchtelingen per definitie welkom zijn, voor Syrische of Afghaanse vluchtelingen is dat slechts 29 procent. De bereidheid om christelijke (39 procent) en atheïstische (35 procent) vluchtelingen op te vangen is ook een pak groter dan om islamitische vluchtelingen (25 procent) op te vangen. Hoe komt het dat deze verschillen zo opvallend zijn? Welke mechanismen spelen hier?

Zoals de trouwe lezer zal weten werk ik reeds geruime tijd als beleidsadviseur diversiteit en racismebestrijding bij de stad Leuven. In dat kader ben ik de voorbije jaren een bevoorrechte getuige geweest van de manier waarop onze overheden nieuwkomers verwelkomen, ondersteunen en trachten te integreren. Daarbij is mij vooral opgevallen dat veel afhangt van het voluntarisme van de betrokken overheden. Samenleven in diversiteit en de integratie van nieuwkomers is geen evidentie. Het vergt inspanningen en empathisch vermogen, maar er zijn tal van fantastische voorbeelden die tonen hoe diversiteit de samenleving kan verrijken indien dat proces op een goede en doordachte manier gemanaged wordt. De chaos die we de laatste jaren zien aan Het Klein Kasteeltje in Brussel is volgens veel insiders een bewuste ontradingsstrategie voor vluchtelingen om in België asiel aan te vragen. Dat werd in juni ook bevestigd door de Brusselse Arbeidsrechtbank dat Fedasil hiervoor op de vingers tikte. We zien echter dat voor Oekraïense vluchtelingen andere procedures opengesteld werden waardoor zij zonder administratieve ballast en onzekerheid een verblijfsvergunning konden bekomen en toegang kregen tot sleuteldomeinen van onze sociale zekerheid. Wat zegt dit over de insteek van het beleid? Dat sommige vluchtelingen hier gewenst zijn en anderen niet? Dat procedures en regels enkel in het leven geroepen zijn om een dam op te werpen tegen een bepaalde groep vluchtelingen, en dat die procedures kennelijk genegeerd kunnen worden voor andere groepen?

De voorbije maanden werd ik door meerdere mensen aangesproken, zowel professioneel als privé, die de hypocrisie aanklaagden. Sommige mensen zitten al jarenlang zelf in ellenlange procedures waarbij de onzekerheid over de toekomst als een zwaard van Damocles boven hun hoofd hangt terwijl ze zich ook in het heden niet maatschappelijk kunnen ontplooien. Anderen proberen al jarenlang tevergeefs gezinsleden over te brengen vanuit oorlogsgebied maar botsen constant op de muren en drempels die de procedures veroorzaken. Nog anderen zijn zelf geen vluchteling en hebben geen familie in penibele situaties maar vinden de ganse situatie tekenend voor de dubbele moraal die heerst ten opzichte van verschillende etnische groepen die de, dixit henzelf, “verkeerde huidskleur en culturele achtergrond” hebben.

Behalve het, met een pennentrek, opzijschuiven van de procedures bleken ook nog eens heel wat andere zaken plots mogelijk. Mensen die bij de overheid of in het onderwijs werken weten hoe moeilijk het is om, omwille van de strenge taalwetgeving, het Nederlands als voertaal te passeren in Vlaanderen. Toch bleek het plotseling mogelijk om allerlei communicatie in het Oekraïens te voeren en werden zelfs kinderprogramma's in het Oekraïens vertaald.

Voor alle duidelijkheid: ik pleit in dit stuk absoluut niet om de Oekraïense vluchtelingen terug te sturen of om hen minder goed te behandelen. Quod non. Integendeel. De manier waarop Oekraïners opgevangen worden is een toonbeeld van hoe een gecultiveerd, rijk, democratisch, Westers land dat zou moeten doen. We moeten deze vluchtelingencrisis als voorbeeld zien van hoe het ook kan. De menselijkheid, het discours, de solidariteit en het mededogen die we in zo goed als de hele samenleving zagen was hartverwarmend en hoopgevend. Laten we dit momentum vasthouden en hierop verder bouwen. In de christelijke overleveringen is de symboliek van de vluchteling en de ontheemde zo sterk aanwezig. Ook in de islam waren de profeet Mohamed en de kleine schare "eerste" moslims om hem heen vluchtelingen die met pek en veren verjaagd werden uit Mekka. Dit is dus een pleidooi om, elk vanuit onze religieuze inspiratie, samen te pleiten voor een menselijkere behandeling en grotere openheid naar alle vluchtelingen. Christenen en moslims hebben dat de voorbije jaren, samen en apart, al vaak gedaan, maar nu is het momentum daar om onze stemmen nog sterker te laten horen. Laat ons vanaf nu de lat telkens even hoog leggen.

Dan rest ons nog de vraag waarom er zulke discrepantie bestaat tussen de perceptie en attitudes voor Oekraïense vluchtelingen ten opzichte van andere vluchtelingen. Eerst en vooral zien we dat het makkelijker is om ons te identificeren met mensen die er "hetzelfde uitzien" als wij. Het fenomeen van in- en out-groepen en het wij-zij-denken liggen aan de basis van racisme en xenofobie en is een gedocumenteerd wetenschappelijk gegeven. Dat is dus iets waar we niet omheen kunnen. Toch zijn er manieren waarop we hieraan kunnen werken. Door in onze maatschappelijke structuren meer diversiteit te brengen en personen met een andere huidskleur prominenter in beeld te brengen zal in ons collectief bewustzijn de "Belg" of "Vlaming" onbewust ruimer gedefinieerd worden.

Door het maatschappelijk discours te heroriënteren van de overdreven focus op mogelijke samenlevingsproblemen die gepaard gaan met migratie, naar het feit dat migratie onontbeerlijk is voor een samenleving als de onze. Alle modellen tonen dat we in een groot deel van de "Westerse" wereld en ook in veel Aziatische landen afstevenen op een dramatische bevolkingskrimp. Die bevolkingskrimp zal ertoe leiden dat de economische en maatschappelijke voorzieningen die we kennen steeds meer onder druk zullen komen te staan. We hebben migratie nodig om onze levensstandaard te behouden en migranten zullen in de komende decennia geëerde burgers worden die het onderwerp zullen worden van een vurige strijd tussen verschillende rijke landen. De demografische groei in het globale Zuiden zal tegen het einde van de eeuw immers ook op zijn einde lopen. Een dynamische, sterke samenleving is een samenleving die ruimte laat voor nieuwkomers die haar op hun beurt opnieuw versterken en verder uitbouwen. Dat wil niet zeggen dat je migratie zomaar op zijn beloop moet laten. Integendeel, je moet net investeren in een goed onthaal-, integratie- en diversiteitsbeleid om die broodnodige migratie goed in te passen en een SAMEN-leving een zo groot mogelijke kans op slagen te geven.

Tijdens de voorbije periode zagen we de kracht die de media en de publieke opinie hadden op migratie-kritische politieke partijen. Door begrip te tonen voor de zorgen die er zijn maar tegelijk ook te wijzen op het belang van migratie en het voorbeeld van de solidariteit en menselijkheid die getoond zijn voor de Oekraïense vluchtelingen aan te halen kunnen we mensen weghouden van het problematiserende en stigmatiserende discours van het Vlaams Belang. We moeten ons ervan bewust zijn dat het onbehagen, de onzekerheid en de economische malaise die heersen koren op de molen zijn van die partij. Zij zouden volgens De Stemming 2022 immers als grote winnaar uit de bus komen mochten er vandaag verkiezingen gehouden worden. Er rest ons twee jaar om zo'n doemscenario te ontwijken.

(Yassin El Attar)

5. Christelijk geloven in het moeilijke jaar 2022

We worden op vandaag geconfronteerd met torenhoge problemen: op de eerste plaats de opwarming van de aarde of klimaatverandering, maar ook, op geopolitiek vlak, met de oorlog in Oekraïne en de plaats van China in het wereldbestel. Verder de pandemieën, het oprukkend ondemocratisch autoritarisme in grootmachten zoals Rusland, Brazilië, Turkije en opnieuw China, maar ook in kleinere landen zoals Hongarije, Polen en buiten Europa heel wat dictaturen. En dan zijn er natuurlijk ook nog de kloof tussen rijk en arm, de kernwapens en de energieprijzen, het begrotingstekort en de schuldenlast in eigen land.

Verschillende van deze problemen vergen een technisch-wetenschappelijke aanpak. Onze grijze hersencellen worden terecht onze grootste rijkdom genoemd. Er is nog nooit in heel de mensengeschiedenis zoveel STEM aanwezig geweest (exacte wetenschap, technologie, ontwerp en toegepaste wiskunde). Maar we zullen het daarmee niet redden zonder ook een sterke motivatie en solidariteit, zodat we al deze kennis ten dienste stellen, niet van het individuele belang of dat van de eigen groep, maar van het algemeen welzijn. Kan deze motivatie en solidariteit mede geleverd worden door het christelijk godsgeloof?

Het onverwoestbaar godsgeloof

Als ik me goed herinner, was het onze professor dogma in het seminarie van Brugge die zei: “Wij moeten God niet verdedigen. Als Hij bestaat, zal Hij zichzelf wel verdedigen”. Dit lijkt in deze tijd meer dan ooit waar te zijn. Over heel de aarde blijkt het godsgeloof, of minstens de religiositeit, onverwoestbaar. Ja, ook in West-Europa en in Vlaanderen.

Gedurende jaren leek het tegendeel. De zondagspraktijk ging spectaculair achteruit. In intellectuele kringen ging het geloof in God door als achterhaald door de moderne wetenschappen. De secularisatie heette daarvan de hoofdoorzaak. Maar is dat wel zo? Niemand zal ontkennen dat we, op het vlak van religie, in een ander tijdsbestel beland zijn. Maar dit betekent niet het einde van religiositeit en spiritualiteit.

Als we ons beperken tot ons eigen land, dan stellen we vast dat vele, ook jonge mensen, gevoelig zijn voor de religieuze dimensie van het bestaan. In 1969 hielden we, in het kader van een licentiaatsthesis bij godsdienstpsycholoog Antoon Vergote, een enquête in de katholieke scholen van West-Vlaanderen. Aan de 6de jaars boden we 34 uitdrukkingen aan, waarin op verschillende wijze het godsbeeld wordt omschreven. De groep ondervraagden bestond uit een representatief staal van 470 jongeren. Welke items scoorden gemiddeld het hoogst? In deze volgorde:

1. de diepste kern van alwat bestaat
2. een hogere werkelijkheid die al het bestaande omvat
een naam aan het bestaansmysterie gegeven
4. het uiteindelijk levensdoel
de kracht om me in te zetten voor betere wereld

Recent deed de faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven een empirisch onderzoek naar de levensbeschouwelijke identiteit bij leerlingen in het basis- en het secundair onderwijs. De onderzoekers hanteerden hiervoor de schaal van Hutsebaat, de zogenaamde Post-Kritische Geloofsschaal. Ze deelden deze jongeren in in vier categorieën:

1. letterlijk geloof: scoorde het laagst.
2. externe kritiek (d.w.z. godsdienst verwerpen): de meerderheid is eerder niet akkoord.
3. relativisme (iedereen heeft een gelijkwaardige mening): scoorde het hoogst
4. post-kritisch (symbolisch) geloof: lichtjes niet akkoord.

De voorbije halve eeuw is het katholiek geloof bij de jeugd wel degelijk achteruitgegaan. Daartegenover lijkt het godsbeeld zelf minder aangetast. Het meer 'modern' godsbeeld dat we al aantreffen bij de meeste 6de jaars van 1969, komt in grote lijnen overeen met het post-kritisch geloof van 2020. "Vanuit een gelovig oogpunt, schrijft Emmanuel Van Lierde van Tertio, is die laatste categorie ideaal: het letterlijk geloof maakte plaats voor een symbolische affirmatie van het geloof".

Sinds de kerk aan invloed verloor maakte ook antiklerikalisme en zelfs antigodsdienstigheid plaats voor agnosticisme en 'ietsisme' (Er moet toch iets zijn). Devoties zijn verminderd maar niet verdwenen. En er is een kleinere groep van overtuigde christenen, terwijl het massale zuiver sociologisch christendom heeft afgedaan. We mogen hieruit besluiten: bij een significant deel van de jonge mensen hier bij ons, is God niet dood. De vraag is dan vooral: welke god?

Typisch christelijk

Op Pasen 2022 verscheen in De Standaard een opvallende bijdrage van schrijfster Kristien Hemmerechts. Ze begint met afstand te nemen van de focus op de gekruisigde Jezus. "Pijn en lijden maken niet de essentie uit van het evangelie." Ze plaatst liever de schijnwerpers op zinnen zoals "Dit is wat blijft: geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde", "Heb je naaste lief als jezelf" en "Geef, dan zal je gegeven worden".

Zelf woont ze sinds een jaar op zondag de misviering bij van de katholieke Iekengemeenschap Sant'Egidio want "Eén ding maakte Jezus duidelijk: hij wilde niet vergeten worden." "Jezus was een goed mens, een mens die anderen hielp, steunde en inspireerde, een mens die het belang onderstreepte van liefde, van vergevingsgezindheid, van gulheid. Hij vond dat je niet te snel een oordeel mocht vellen, hij besepte dat we vaak strenger zijn voor een ander dan voor onszelf, hij had een hekel aan hebzucht, egoïsme en hypocrisie."

"Soms denk ik dat Jezus mensen een spiegel heeft willen voorhouden: 'Kijk eens waartoe jullie in staat zijn (met name tot zijn dood op het kruis). Je hebt een prachtige schepping cadeau gekregen, en dit is hoe je ermee omspringt. Schaam je!' Martelen, moorden en vernietigen zijn niet uitgeroeid. Jezus zou zijn ogen niet kunnen geloven als hij zag wat een welgemikte raket kan aanrichten. Misschien zou hij denken: Is het dan allemaal voor niets geweest?"

Maar, gaat Hemmerechts verder, "gelukkig is er een tweede luik dat wij op Pasen herdenken. Vervolgens komt Jezus weer tot leven. Hij staat op uit de dood. Ik kan me niet voorstellen dat het werkelijk zo is gegaan. Hoe hard we het soms ook wensen, dode mensen komen niet tot leven, tenzij ze niet echt dood waren. De dood is meedogenloos. Het zal voor Jezus niet anders geweest zijn, maar dat is niet het punt. De essentie van het tweede luik is dit: ook uit de diepste en zwartste ellende leidt een weg naar het licht, naar vrede, naar liefde, naar leven. We mogen de hoop nooit laten varen, we moeten blijven geloven in

een betere wereld.”

Ze eindigt met een toekomstdroom, gelijkaardig aan die van Martin Luther King: “Een wereld waarin mensen hun krachten bundelen en samenwerken, een wereld waarin grondstoffen en energiebronnen efficiënt worden beheerd en eerlijk verdeeld, een wereld waarin mensen met elkaar overleggen om tot goede oplossingen te komen.” En zo gaat ze nog een eind verder tot: “Dat, lieve mensen, is de boodschap van Pasen, het is een boodschap van hoop. Verlies nooit de moed. Geef niet op, sla de bladzijde om en begin opnieuw, kijk hoe het verder kan. Blijf geloven dat op een dag de wereld en de mensheid zullen verrijzen uit het diepe dal van wanhoop, uit de donkere nacht van onrecht en moord. Want dit is wat blijft: hoop, geloof en liefde.”

Kristien Hemmerechts vertelt hier voor moderne gelovigen weinig nieuws. Het verrast dat dit in een ‘Vlaamse kwaliteitskrant’ verschijnt in april 2022. Het christelijk geloven blijkt relevant te zijn. Ten aanzien van de torenhoge problemen waarmee we thans geconfronteerd worden, schenkt het motivatie, inspiratie en hoop.

Dit is het tegendeel van een vervreemdende godsdienstigheid, van de manier waarop rechts het christendom misbruikt voor haar denken over onze Vlaamse identiteit en voor het zegenen van wapens in een oorlog. We hoeven deze heilloze religiositeit niet met hand en tand te bekampen. Maar wel: zelf proberen om het hoopvolle ‘evangelie levensnabij’ in onze gemeenschappen moedig en bescheiden te beleven.

6. Een mooi beroep

Het laatste lesuur van het schooljaar met je eigen klas. Altijd iets speciaals. Ik probeer me niet boos te maken op vijf leerlingen die meer dan 10 minuten te laat zijn. Vooral niet omdat de speelse pretlichtjes in hun ogen duidelijk maken dat ze iets van plan zijn. Gewoon laissez faire, laissez passer... en daarna zien hoe ze je laatste les, ondanks het voorbereide herhalingspel, kapen met een knullige speech, een leuk verrassingspakket en een aperootje voor heel de klas. ‘Daarom waren we te laat, meneer. Het was echt lang aanschuiven in de Lidl.’ Wat kan een mens daarop zeggen..? Hun enthousiasme is aanstekelijk en hun goede bedoelingen zorgen ervoor dat je niet anders kan dan glimlachen. We sluiten het jaar af met het ophalen van leuke herinneringen en een welgemeende dankjewel. ‘Amai, we hebben er echt van genoten dit jaar.’ Zo’n evaluatie is onbetaalbaar. Vijf sterren op welke review-site dan ook. Een zotte comment op je officiële account – om het zo te stellen.

Het was me het jaartje wel. Een van mijn vakcollega’s werd papa, koos ervoor om een extra maand vaderschapsverlof op te nemen en een andere collega viel uit, waarvoor geen vervanging kon gevonden worden. Ik gaf geen 21 uur les dit jaar maar 28. Draai het of keer het – dat voel je. Maar daar moet ik thuis niet mee afkomen. Mijn vrouw werkt als apotheker van 8 tot 19 uur. ‘Allé, je gaat ook eens aan een normale werkweek komen’, liet ze al af en toe half-spottend horen. Ze kent me goed en weet wat ik allemaal doe. Tegenover haar moet ik me niet verdedigen. Zij weet ook wel dat ik het kleinere pakket verbeterwerk verbonden aan de vakken die ik geef, compenseer met grote projecten op school en veel extra engagementen. Ik “doe” dus meer dan 28 uur, ook al zal de pientere lezer wel meteen denken: haha, ja, uren van 50 minuten...

Ik zal hier niet neerbuigend doen over het vele werk van collega’s. Ja, er is de afgelopen jaren veel veranderd. Ja, er was de onderwijsvernieuwing waardoor we onze lessen en cursussen helemaal moesten veranderen. Ja, er komt steeds meer begeleiding bij kijken. Ja, we likken nog steeds de emotionele wonden van de coronapandemie. Ja, onze leerlingen (en de mix) zijn complexer worden. Maar dat alles is gewoon ‘een job in beweging’. Wat nog altijd hetzelfde gebleven is: de onmiddellijke feedback die je krijgt, de ongelooflijk mooie kans die je als leerkracht krijgt om jonge mensen te vormen

op het belangrijkste moment van hun leven, de variatie van lessen, inhouden en publiek... Het is een mooi beroep en misschien moet dat iets meer in de kijker gezet worden.

Het beroep van leerkracht is stilaan een serieus knelpuntberoep geworden. Ik merk het bij ons op school, in andere scholen in Brugge, maar hoor het heel zeker in de vele gesprekken met collega's overal in het land. In sommige scholen is het niet te doen, zijn er echt geen leerkrachten meer te vinden. Over het 'hoe dat komt?' zal ik mijn hoofd niet breken. Vermoedelijk zal de vaste benoeming, het supervaak versmeten worden van school in je beginjaren, de mindere startverloning en het weinig aantrekkelijke van het beroep er iets mee te maken hebben, maar experts moeten zich hier maar over uitspreken.

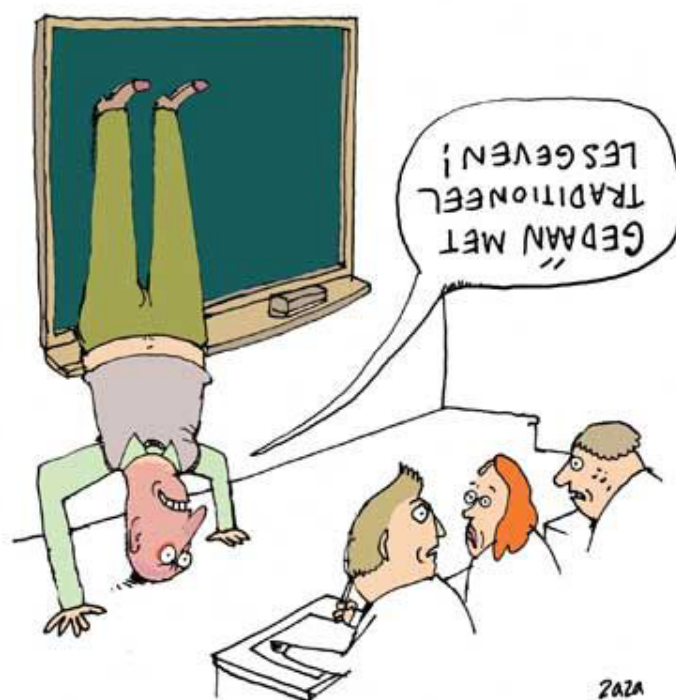
Zijn er oplossingen voor het probleem? Dat wel, volgens mij. Vermoedelijk is er al het één en ander op te lossen met 'de schoolopdracht': het opzet waarbij je dan 21 uur lesgeeft, maar fulltime op school bent, je lessen geeft en daarbuiten kan werken aan een beter schoolklimaat, persoonlijk leerlingen kan begeleiden, vakvergaderingen houden en samen vooruit raken, maar vooral ook: waar je kan bijspringen wanneer een klas zonder leerkracht valt. Dat zou structureel het verschil maken. Met z'n allen de leerlingen verder helpen.

Dan kan een directeur zelfs nog even op de werkvloer komen of een medeleerkracht tijdelijk wat extra klassen bijnemen. Maar behalve deze structurele aanpak zou vooral de beeldvorming van de job moeten veranderen. Misschien hebben we te vaak de klagende leerkracht aanhoort die liet verstaan hoe druk het was, hoeveel werk er wel niet moest verzet worden, hoezeer die vakantie meer dan verdiend is... Heel misschien is het tijd om weer de focus te leggen op het wondere van de job, op de passie van zovelen, op het unieke samenspel tussen opgroeiende jongeren en hun begeleiders in een symbiose van kennis, persoonlijke groei en stap per stap vooruit gaan in het leven.

Ik zou hen voor geen geld van de wereld willen missen, mijn leerlingen.

En misschien wordt het tijd dat ik die passie, die voorliefde en die return eens van de daken schreeuw. Want er zijn toch zeker genoeg mensen die zo'n job willen uitoefenen.

(Pieter Delanoy)

7. Oekraïne, klimaatverandering, terreur, jezelf en de hele maatschappij: emotie en ratio

Met de oorlog in Oekraïne is opnieuw duidelijk hoezeer emotie het dikwijls haalt op rationaliteit.

Emotie is iets goeds. Het is een krachtige stimulans tot actie en engagement. Neem nu verontwaardiging. Wie getuige is van onrecht en het hart op de juiste plaats heeft, kan niet anders dan gloedvol reageren. Dat is zo ten aanzien van Oekraïners, slachtoffers van deze vreselijke invasie. Maar ook ten aanzien van de andere grote problemen die deze aarde en haar bewoners teisteren. Ik hoef ze hier niet te herhalen. Wie bij dit alles onbewogen blijft, getuigt van weinig empathie met wie te lijden hebben (of in het geval van de klimaatverandering: ook nog zullen te lijden hebben).

Beperken we ons in eerste instantie tot Oekraïne. Het is hartverscheurend wat zich thans in Oost-Europa afspeelt. Poetin is duidelijk de hoofdverantwoordelijke. Wat inhoudt dat er nog andere verantwoordelijken zijn. Wat was de rol van de NAVO in de aanloop van het conflict? In welke mate kunnen we bij de gewone Russen en hun soldaten spreken van schuld? En wat heeft dit laatste voor consequenties bij het toepassen van economische sancties? Wat te denken van de twee maten en twee gewichten van het Westen in haar politiek ten aanzien van Rusland, Saoedi-Arabië, Israël, Qatar, noem maar op?

Wie alleen maar emotioneel reageert dreigt het breder plaatje uit het oog te verliezen. Zoiets zagen we gebeuren ten aanzien van de Oekraïense vluchtelingen. Aanvankelijk was er een vloed aan medeleven. Mensen stelden hun huis voor hen open. Maar realiseerden zich pas naderhand wat daar allemaal komt bij kijken. Hier is overduidelijk: emotie zonder ratio leidt tot ondoordachte beslissingen. Maar het omgekeerde is wellicht nog erger: ratio zonder emotie kan leiden tot het vluchten voor verantwoordelijkheid. Dan verschuilt men zich achter excuses om niets te moeten doen.

Volgens taalkundige en filosoof Noam Chomsky (93) kan het met de oorlog in Oekraïne twee kanten uit. Ofwel leidt hij tot de vernietiging van Oekraïne en misschien de wereld. Ofwel sluiten we een lelijk compromis. Dat laatste vindt hij 'meer humaan'.

Wanneer het Westen zich alleen door emotie laat leiden, belanden we in de vernieling. “Deze optie bestaat erin expliciet duidelijk te maken dat Poetin en de kleine kring van mannen rondom hem geen ontsnapingsmogelijkheid hebben, jullie gaan naar een oorlogstribunaal wat je ook doet. Wat betekent dat? Het wil zeggen: doe zo verder, verniel Oekraïne en leg de basis voor een terminale oorlog. We slaan ons op de borst voor heroïsme”. Chomsky citeert gewezen VS-ambassadeur Chas Freeman: 'We bevechten Rusland tot de laatste Oekraïner.'

Wie alleen maar emotioneel reageert is extra ontvankelijk voor fake-nieuws en complottheorieën. En maakt dat de tegenstrever wordt gediaboliseerd, of, in een meer moderne versie, herleid tot een 'Reductio ad Hitlerum': als de ander het absolute kwaad vertegenwoordigt, is iedere dialoog toch onmogelijk? Ditzelfde gebeurt bij persoonlijke conflicten: de tegenstrever wordt een 'Hitler' genoemd. En dus heeft men zelf overschot aan gelijk. Dialoog onmogelijk.

Er bestaat goddank een meer rationele mogelijkheid. “De andere optie bestaat in een onderhandelde regeling, die Poetin een ontsnapping zal bieden, een lelijke regeling. Is die binnen bereik? Dat weten we

niet, we kunnen dat slechts uitvissen door het te proberen.” Noam Chomsky benadrukt dat we voorrang moeten geven aan het redden van mensenlevens – niet aan het straffen van Rusland –.

Ook ten aanzien van de klimaatverandering kan je op verschillende manieren reageren. We ontmoeten meer emotie bij de jongere dan bij de oudere generatie. Deze laatste gaan veel vlugger rationaliseren. Ze gaan direct op zoek naar technische oplossingen voor als de klimaatverandering heeft toegeslagen of, wat rationeel helemaal onverantwoord is, ze vinden het allemaal niet zo erg. Emotie omtrent de opwarming van de aarde ebt gemakkelijk weg wanneer andere kwesties zich aandienen: de pandemie, de oorlog of zelfs de eigen koopkracht. Bij wie er wél van wakker liggen, dreigt echter het gevaar van moedeloosheid of cynisme. Kan hierop de christelijke hoop een antwoord bieden: godsvertrouwen dat leidt tot inzet?

Een ander belangrijk nadeel van een zuiver emotionele aanpak: men voelt veel meer mee met mensen met wie men zich verwant voelt dan met, zeg maar, de bevolking van Jemen. Selectieve solidariteit kunnen we dat noemen. Het is een eigen kenmerk van het christendom dat het God de Vader van álle mensen noemt, met alle consequenties van dien. “Ze lijken op ons: ze verdienen onze hulp” is een in wezen onchristelijke uitspraak. Ook mensen die ‘anders’ zijn dienen we daadwerkelijk te respecteren.

Hierbij aansluitend: uiterst rechts, dat teert op negatieve emoties ten aanzien van mensen die ‘anders’ zijn. Meer dan honderd studenten verzamelden zich op 17 mei 2022 in Leuven rond Tom Van Grieken. Hij deed er zich voor als de sympathieke peer die onder gejuich vier pinten ad fundum drinkt maar kritische vragen handig ontwijkt (“Moeten er niet meer Vlaamse kinderen geboren worden?” – een identitaire gedachte, gepromoveerd door Dries Van Langenhove – “Ik ga me echt niet moeien met wat gebeurt in de Vlaamse slaapkamers”). En die drie dagen later in Boedapest het conservatieve Hongarije aanprijst als het tegengif dat moet toegediend worden over heel Europa.

Een heel ander voorbeeld: een terreuraanslag. Wie zuiver emotioneel reageert zal gemakkelijk individuen en groepen veroordelen. Een eerste gevoelsreactie is menselijk en verantwoord. Maar moet zich laten corrigeren door een bredere kennis van de oorzaken van de terreur. Dan gaat men beseffen dat harde repressie niet voldoende is. Het aanpakken van oorzaken vergt langetermijndenken en -actie.

Wetenschapswatcher Hetty Helmoortel vat het zo samen: “In mijn hoofd is het lang het ene of het andere geweest, maar om gelukkig te zijn, heb ik beide nodig. Ik denk dat ratio en emotie in de hele maatschappij maar beter samengaan. Kijk naar de coronacrisis: natuurlijk moet je die wetenschappelijk aanpakken, met vaccins en dergelijke. Maar je mag het menselijke aspect niet uit het oog verliezen: wat doet een lockdown met het welzijn, met de kwetsbaarsten onder ons?”

Het is goed dat ook de kerk de twee in evenwicht houdt. In eerste instantie diep meevoelen met slachtoffers. Een solidariteit die zichtbaar en voelbaar is. Maar hier mag het niet bij blijven. De aanpak van Broederlijk Delen is, ten aanzien van het Zuiden, een goed voorbeeld hoe empathie en werken aan structuren kunnen en moeten samengaan. Dit geldt evenzeer ten aanzien van de vredesproblematiek en de andere grote problemen van onze tijd.

(Rob)

8. Tegen de dooddoeners...

"Er is iets wat iedereen kan doen, en waartoe ik ook iedereen wil oproepen, en dat is de strijd tegen de **dooddoeners**. Uitspraken, opvattingen die zeer verspreid zijn en een grote invloed hebben. Ik noem en schets er een paar. Er zijn er veel meer.

Nummer 1 van de dooddoeners: 'Er is geen alternatief'

"Kijk eens hoeveel welvaart er in onze samenleving is. Het kapitalisme heeft misschien wel wat schaduwzijden maar in vergelijking met zoveel andere landen en maatschappijen, is het hier toch wel heel goed. Ge moet gek zijn om dat niet te zien. Aan die superrijken, die 1 procent die de helft van alle rijkdom in handen hebben, daar geraak je toch niet bij ..."

Dit is een soort geloof, een bijgeloof, waarmee je kiest om de kostprijs van onze leefwijze niet te zien. Niet te zien hoe die gebaseerd is op uitbuiting van mensen en natuur. Het is kiezen om de toenemende armoede en ongelijkheid in ons eigen welvarend land niet te zien. Het is geloven dat de economie, kapitaalvlucht, belastingparadijzen zoiets als natuurwetten zijn, onveranderlijk. Het is niet zien dat armoede en rijkdom geen spelen van het lot zijn maar goed georganiseerde, onbestrafte misdaad. Niet alleen zijn er tal van mensen die solidariteit voorrang geven op eigen gewin, andere economische prioriteiten zijn niet alleen nodig maar ook mogelijk. En misdaad kan gestraft worden.

Nummer 2 van de dooddoeners: 'L'histoire se répète'

"Oorlog, vluchtelingen, het is van alle tijden en het zal altijd bestaan. Het zit nu eenmaal in de mens. Homo homini lupus. Mensen zijn voorbestemd om zichzelf altijd weer dezelfde miserie op de nek te halen, om mekaar de duivel aan te doen. Het is de aard van onze soort. De geschiedenis is dan een fatum, een noodlot. Ik ben niet beter dan mijn vaders..."

Als er iets is wat helemaal ingaat tegen het bijbelse en christelijke geloof, dan is het wel dit doemdenken. De Schrift staat vol van verhalen van uitzichtloze situaties die gekeerd worden. De meest onwaarschijnlijke verhalen van hoogbejaarde kinderloze vrouwen die zwanger worden en baren, van mensen die opstaan uit de dood. De schandelijke kruisdood is niet het einde maar het begin van een beweging die de wereld verandert in de richting van steeds meer menswaardig samenleven.

Nummer 3, logisch gevolg van de vorige: 'Je kan er niets aan doen, je bent machteloos'

"Het heeft geen zin je over alles op te winden, je kan er immers niets aan doen, wij hebben de macht niet om iets te veranderen. Probeer te genieten zolang je kan en zoveel je kan. Après nous le déluge."

Toch zien we in de meest uitzichtloze situaties mensen volkomen belangeloos anderen bijstaan. In Calais, op Lesbos, in de ziekenhuizen en op zovele andere plaatsen in deze stad.

We moeten **strijden tegen** die dooddoeners want het zijn **giftige ideeën**. Eén ding hebben ze gemeen: ze vertellen je dat het wijs is je bij de feiten neer te leggen. Je te schikken naar de manier waarop de samenleving geordend wordt. Ze leren je dat verzet aantekenen vruchteloos is. Laat ons tegen die dooddoeners actie voeren, op de plek waar we leven, op de plaatsen waar we komen. Laat ons dat doen vanuit een wakker menszijn, doorgloeid door leven dat zijn warmte wil delen met elke mens, wie zij ook is, van waar hij ook komt."

*(Uit "Die tot leven wekt. Inspiratieboek Dominicus Gent", p112-115.
Te koop via mailtje naar katrienenlieven@gmail.com, 20 euro, 5 verzending)*

9. Oorlog en vrede

De roman 'Oorlog en vrede' van Leo Tolstoj (1828-1910) gaat over de oorlogen tussen Rusland en Frankrijk onder Napoleon.

De veldtocht van Napoleon in Rusland

Hierin paste het Russische leger in 1812 de tactiek van de verschroeide aarde toe en trok zich alsmaar verder terug. Op 14 september stond Napoleon, na een tocht van 82 dagen over 800 kilometer, voor Moskou. Toen Napoleon vanaf de Mussenheuvels aan de rand van de stad over paleizen en gouden koepels van Moskou uitkeek, kon hij in de verte nog een lange stoet mensen zien die de stad via de poorten aan de overzijde verlieten. De Fransen troffen Moskou vervolgens leeg aan, "als een korf waarin de koningin ontbreekt", schrijft Tolstoj. De rijken (zoals de Rostovs in Tolstoj's Oorlog en Vrede) pakten hun bezittingen bij elkaar en vertrokken in rijtuigen naar hun landhuizen. De armen gingen te voet, hun kinderen dragend, de kippen op karren en de koeien erachter. Het was een exodus van tienduizenden mensen. De wegen tot aan Rjazan waren verstopt met vluchtelingen.

Toen Napoleon zijn intrek nam in het Kremlin, staken enkele Moskovieten die speciaal voor dat doel waren achtergebleven, de eerste handelsposten bij de oostelijke muren in brand. De vuren werden aangestoken in opdracht van graaf Fjodor Rostoptsjin, de gouverneur van de stad. Ze waren bedoeld om de Fransen te beroven van al hun voorraden en hen te dwingen zich terug te trekken. Spoedig stond heel Moskou in lichterlaaie. Op de derde dag was het Kremlin omgeven door vlammen en moest Napoleon vluchten. Hij vocht zich een weg "door een muur van vlammen", aldus de Franse generaal en latere historicus Ségur, "te midden van instortende vloeren en plafonds vallende kroonluchters en smeltende ijzeren daken."

Toen de brand eindelijk was uitgewoed, was driekwart van de stad verwoest. Toen Ségur Moskou weer binnenging trof hij "slechts een paar verspreide huizen aan die te midden van de ruïnes nog overeind stonden". Alle kerken en paleizen waren geplunderd, voor zover ze niet in as waren gelegd. Bibliotheken en andere nationale schatten waren in vlammen opgegaan. In een vlaag van woede gaf Napoleon nog opdracht het Kremlin op te blazen, om het mislopen van zijn grootste overwinning te vergelden.

Drie weken later viel de eerste sneeuw en trad de winter onverwacht vroeg in. Niet in staat om zonder voorraden te overleven in de verwoeste stad, waren de Fransen gedwongen zich terug te trekken. De terugtocht bleek onomkeerbaar. De Russen achtervolgden de Fransen uiteindelijk tot in Parijs.

De visie van Tolstoj

Naar de overtuiging van Tolstoj zijn de belangrijke gebeurtenissen in de wereldgeschiedenis en uit ons persoonlijke leven voorbestemd en onveranderlijk. In geen van zijn werken komt dit duidelijker naar voren dan in Oorlog en Vrede. "Waarom veroverde Napoleon bijna heel Europa en vond daarbij betrekkelijk weinig tegenstand? Waarom trok Napoleon daarna, zonder duidelijke militaire reden, zijn troepen weer plotseling terug uit Rusland?" Over zijn antwoorden op deze en andere vragen – waarover door historici doorgaans anders gedacht werd dan door Tolstoj – legt Tolstoj in Oorlog en Vrede verantwoording af. Wanneer de lezer het verhaal goed tot zich laat doordringen, zijn de belangrijkste gebeurtenissen uit de levens van de hoofdfiguren ook zo gegaan als ze gegaan zijn, omdat in de filosofie van Tolstoj er geen ander bevredigend verloop denkbaar was.

De gelijkenissen tussen 1812 en 2022 zijn frappant. Het huidige Oekraïne lijkt wel op het Rusland van toen. Zoals Napoleon toen overduidelijk de agressor was, is Poetin dat nu. Er zijn de wegen, verstopt met vluchtelingen. In beide gevallen passen de Russische legers de tactiek van de verschroeide aarde toe. Tsaar Alexander I en zijn generaals deden het in 1812 schijnbaar met succes, maar tegelijk kwamen hierbij in totaal ongeveer één miljoen mensen om het leven, ongeveer gelijk verdeeld tussen de Fransen en de Russen. De militaire verliezen bedroegen: 300.000 Fransen, 70.000 Polen, 50.000 Italianen, 80.000 Duitsers en mogelijk 450.000 Russen.

Wat is onze visie en praktijk?

In de litanie van alle heiligen bidden we: “A peste, fame, et bello, libera nos, Domine”, vrij vertaald: “Van covid-19, van hongersnood ten gevolge van de klimaatverandering en van de oorlog in Oekraïne, verlos ons, Heer”. In de middeleeuwen, en lang daarna, werden besmettelijke ziekten, honger en oorlog beleefd als iets onoverkomelijks. Dit komt overeen met wat Tolstoj over oorlog en over de belangrijke gebeurtenissen in een mensenleven denkt.

Deze visie kunnen we onmogelijk delen. Oorlog en vrede zijn niet voorbestemd, maar het resultaat van wat mensen ervan maken. We mogen ons niet beperken tot een vredelievendheid met woorden alleen. Ook vrede is een werkwoord. Ontwapenen moeten we, op wereldvlak, zowel op het gebied van kern- als van conventionele wapens. Momenteel geeft de NAVO voor haar defensie 1.050 miljard dollar uit. Dat is 52% van het wereldtotaal of zeventien keer meer dan wat Rusland besteedt. Mochten we nu een fractie daarvan investeren in vredesonderzoek en dialoog?

Met de inval van Rusland in Oekraïne en de daarop aanslepende oorlog lijkt wapengeweld wel de enig mogelijke oplossing. Zo schrijft Bart Sturtewagen: “De komende jaren is er geen draagvlak meer voor besparingen op defensie of pacificerende diplomatieke uitwisseling met Moskou” (DS 14-04-2022). Moeten we ons daar zomaar bij neerleggen? Is het niet veeleer onze plicht dit draagvlak te scheppen? Met iemand als Poetin lijkt dit thans haast onmogelijk. We hebben het wellicht de voorbije twintig jaar veel te ver laten komen. Een reden om handel (in grondstoffen en energie) met wrede dictators niet pas stop te zetten als ze effectief aan het moorden zijn geslagen!

Hetzelfde geldt in onze persoonlijke relaties. Hoe gaan we daar om met agressiviteit? Ook ons persoonlijk leven hebben we grotendeels zelf in handen. Iedereen beslist uiteindelijk over eigen daden. We maken het onszelf wel bijzonder moeilijk als we een conflict laten aanslepen. Hoe vroeger we de-escaleren, eventueel met een bemiddelaar, hoe minder brokken we maken en hoe gemakkelijker de weg naar compromis en verzoening.

Meestal maken individuen – net als landen en bondgenootschappen – zichzelf wijs dat ze het gelijk 100 % aan hun kant hebben. En dus heeft de ander 100 % ongelijk. Dit is zelden of nooit het geval. Zonder een gezonde dosis zelfrelativering is dialoog quasi onmogelijk. We mogen ons niet laten meesleuren in een primitief zwart-witdenken. Want elk conflict heeft meerdere oorzaken. “Alles begint met luisteren”: hierin heeft radio 1 overschot van gelijk.

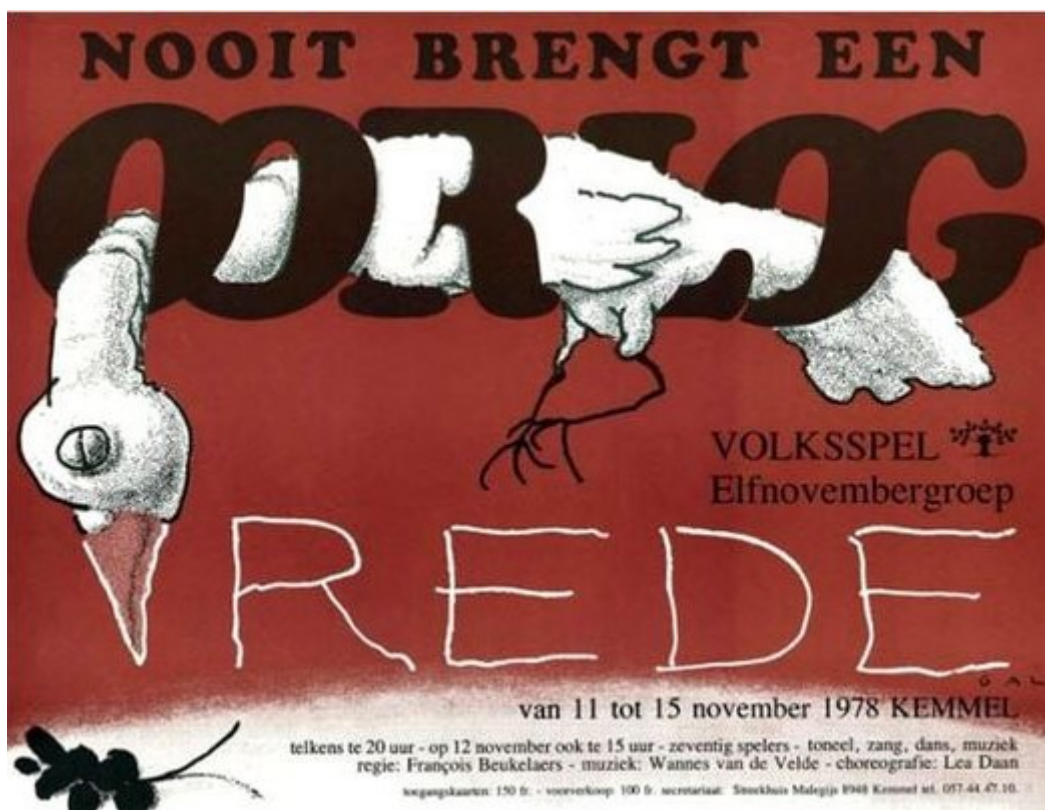
Omdat we ze beschouwen als een fataliteit, maken oorlogen dat we ons machteloos voelen. Ze overkomen ons. En dan laten we de belangrijke beslissingen al te gauw over aan de machthebbers. We doen dat ten onrechte. We kunnen immers meer dan we denken. Samen, niet alleen. Het middenveld moeten we versterken.

Wapengekletter is bij conflicten nooit de goede oplossing. Er is wél een alternatief. Al ligt het meestal niet voor de hand. Het is in elk geval beter dan ‘de vijanden’ het leven te ontnemen. Zoals we ooit zongen in een hangaar in Kemmel op 11 november 1978:

*Het was voorbij, het leed was weer geleden.
Er werd getracht het lijden te vergeten.
Men had beslist geen oorlog meer te voeren,
nu men de waanzin weer eens had gevoeld.
Niemand vond baat bij 't nutteloze lijden,
niemand zag nut in deze nutteloze strijd.*

*Hoe zeer ook wordt geleden,
nooit brengt een oorlog vrede,
maar zinneloze nijd.
Laat ons hier dus verwensen,
de haat onder de mensen,
de leugen van het glorierijke wapenfeit.*

*Toch komt hij weer, de oorlog die niet komen kan,
door winstbejag, door roekeloze leiders.
Er wordt beslist de oorlog in te roepen,
tot sterking van 't versleten kapitaal,
en de machine is niet meer te stuiten.
Weer kraakt het militaire juk ons allemaal.
Maar iedereen, wat er ook wordt geschreven,
beslist uiteindelijk over eigen daden.
En moet je kiezen, kies dan voor het leven,
dat is voor ons de inzet van de strijd.
En wil de wet je dwingen toe te geven,
weet dan dat oorlog nooit de vrede brengen kan.*

10. Leven overeenkomstig het Donutmodel

We worden overspoeld door problemen op planetair vlak: de oorlog in Oekraïne – verre van een lokaal conflict –, een mogelijke heropflakking van de pandemie, het oprukken van extreem rechts, de kloof tussen uiterst arm en uiterst rijk en de komst van vluchtelingen en asielzoekers. Maar de grootste van allen blijft wellicht de milieuproblematiek met de klimaatverandering. Ze bedreigt miljarden mensen, in het bijzonder hen die in deze 21ste eeuw geboren werden en worden. Ze hangt overigens nauw samen met al die andere kwesties en omvat de aarde in al haar geledingen.

Ze vereist een andere economie die onze manier van leven grondig zal wijzigen. We kunnen nu al onmiddellijk anticiperen op deze economie en ze helpen tot stand brengen, door ons persoonlijk leven een andere draai te geven. Zowel 'Verbeter de wereld, begin met jezelf' als 'Verbeter jezelf, begin met de wereld'. Hier spelen de levensbeschouwingen in het algemeen en het christendom in het bijzonder een belangrijke rol. Dit laatste vormt met zijn 2,2 miljard volgelingen immers de grootste religie. En het heeft inhoudelijk heel wat raakpunten met deze nieuwe economie.

Donuteconomie: In zeven stappen naar een economie voor de 21e eeuw is een non-fictieboek uit 2017 van Oxford-econoom Kate Raworth. Dit economische model was voor het eerst ontwikkeld in een publicatie uit 2012: "A Safe and Just Space for Humanity: Can we live within the Doughnut?".

Een donut ziet eruit als twee concentrische cirkels. Wanneer **ecologische plafonds** niet worden overschreden (naar buiten toe) en het **sociaal fundament** wordt bereikt (naar binnen toe) bevindt de economie zich in "de veilige en rechtvaardige ruimte voor de mensheid". De mate waarin momenteel de planetaire grenzen worden overschreden en het sociaal fundament wordt bereikt, is op dit diagram niet zichtbaar.

Het gat of de binnenste ring van de donut vertegenwoordigt de ruimte waar degenen verblijven die niet de minimale levensbehoeften hebben. Deze minimeisen zijn gebaseerd op de VN-doelstellingen voor duurzame ontwikkeling. De buitenste ring van de donut vertegenwoordigt de planetaire grenzen van de Aarde. Voorbij die grens beschadigt de mensheid het klimaat en milieu zo dat hierdoor de mensheid in gevaar komt. Het deeg van de donut is een balans tussen het behalen van levensbehoeften zonder dat hierbij ecologische grenzen worden overschreden.

Economische wetenschap beweert waarde vrij te zijn, maar tegen het einde van de jaren vijftig was de productiegroei in de industrielanden de belangrijkste beleidsdoelstelling geworden, met het begrip "nut" in het middelpunt. Normaal gesproken wordt deze groei aangeduid met het Bruto Binnenlands Product, ondanks het zeer beperkte beeld dat dit geeft van welvaart. Nobeleeconomen Amartya Sen en Joseph Stiglitz en 23 andere vooraanstaande economen kwamen tot de conclusie dat "degenen die de economie en onze maatschappij proberen te sturen zijn als piloten die een koers proberen te varen zonder een betrouwbaar kompas". De Donut is een poging om zo'n kompas te geven. De binnenste ring legt 12 sociale fundamentele voor de mensheid, gebaseerd op enkele duurzame ontwikkelingsdoelen. De buitenste ring wordt gevormd door 9 planetaire grenzen die aardwetenschappers hebben geïdentificeerd als noodzakelijk voor de stabiliteit van de planeet. Het streefdoel is om in "de veilige en rechtvaardige ruimte" te varen tussen het sociale fundament en de planetaire grenzen in. Het vervangt een onmogelijk

doel van eindeloze groei van het bbp door een doel van bloei in evenwicht.

Zowel de binnenste als de buitenste ring over het hoofd zien heeft nefaste gevolgen. De protestbeweging van de gele hesjes startte in mei 2018 en leidde tot demonstraties die in Frankrijk begonnen en zich relatief snel verspreidden naar onder andere België https://nl.wikipedia.org/wiki/Protestbeweging_van_de_gele_hesjes - cite_note-1 en Nederland. De organisatie van de protesten verliep vooral via sociale media. In Frankrijk kwam de beweging op gang naar aanleiding van de verhoging van de brandstofaccijns en de stijgende kosten van het levensonderhoud. De Franse overheid had hier, met haar accijnsverhogingen die het oliegebruik bedoelden af te remmen, duidelijk onvoldoende rekening gehouden met de binnenste ring van de donut. Zal president Macron bekwaam blijken om zijn tweede ambtstermijn (2022-27) wél te bouwen op een stevig sociaal fundament? En zullen de huidige en aanstaande Belgische en Vlaamse regeringen daar evenzeer toe in staat zijn?

Raworth beargumenteert dat de taak van de 21e eeuw kan worden omschreven als het creëren van economieën die de menselijke welvaart bevorderen in een bloeiend web van leven. Ze toont met haar Donutmodel aan dat we met het mainstream economische denken op een dwaalspoor zijn beland. In zeven stappen tekent ze een route uit voor een economie die welzijn en welvaart voor iedereen garandeert zonder dat dit ten koste gaat van onze aarde. Het Donutmodel staat haaks op het regerende model. Veel weerstand is voorspelbaar, zegt Luc Van Overloop (TGL 1 januari-maart 2020, Het klimaat als bondgenoot). Maar vanuit de kracht van de visie die eraan ten grondslag ligt en vanuit de enorme kracht van het klimaat, kan deze revolutie zich doorzetten.

(Rob)

11. Leerhuis Zedelgem 2022-23

'De Vlaspit' is een groepje mensen, uit verschillende hoeken, kerkgaand of niet, die samen aan Bijbelstudie willen doen. We leren van elkaar, ieder heeft zijn inbreng en is beurtelings leerling en leraar.

Jezus ontmoeten met Johannes

We lezen dit jaar verhalen als ontmoetingen met Jezus. Die komen allen uit het evangelie volgens Johannes. Inspirerende verhalen! Elk verhaal is een brandpunt van reflectie. Er staat natuurlijk wat er staat, maar er is zoveel dat gaat meeklinken:

de verwijzingen naar de eeuwenoude verhalen uit de Thora,

de tijd van opschrijven en de opgeschreven tijd,

de stijl van de schrijver met dubbele bodems en geschapen misverstanden.

Meestal zijn de verhalen ook gevolgd door diepgaande reflecties.

Er is ruimte om het verhaal te leggen op het eigen leven en de huidige samenleving.

Wanneer?

Op de 1ste zaterdag van 14 tot 16.30 uur:

op 3 september, 1 oktober, 4 november, 3 december 2022

en op 3 februari, 4 maart, 2 april en 6 mei 2023.

Waar?

In het Centrum Ontmoeting, Sint-Elooistraat 25 te Zedelgem

Organisatie

vzw Motief i.s.m. De Vlaspit, Roger Vandenberghe (tel. 050 24 02 51)

Begeleiding: Rob Debels

Deelnemerprijs wordt in groep bepaald.

Je bent welkom!

12. Gelovigen komen bijeen

“Allen die het geloof hadden aanvaard, bleven bijeen” (Handelingen 2, 44). Dat bijeenkomen van gelovigen gebeurde niet alleen bij de aanvang van het christendom, maar doorheen de ganse kerkgeschiedenis.

Het heeft zijn wortels in de joodse synagoge. Synagoge betekent letterlijk ‘vergadering’. De eerste verwijzing naar het bestaan van een synagoge als sociale en religieuze instelling is een Egyptische inscriptie uit de derde eeuw voor Christus. Op het Griekse eiland Delos is een synagoge gevonden van een eeuw later. De evangeliën en de Handelingen noemen synagogen als plaatsen waar men om verschillende redenen samenkwam, zoals het lezen uit de Thora en de profeten. Ook is er sprake van een overweging na de lezing en een gemeenschappelijk gebed. Na de verwoesting van de tempel in Jeruzalem werd de synagoge alsmaar belangrijker als plaats waar joden hun gemeenschap en hun godsdienst konden beleven. Ook Leerhuis is een term uit de joodse traditie, in het Hebreeuws: beet hamidrasj. Het is een plaats om de joodse religieuze geschriften gezamenlijk te bestuderen en bespreken.

Het belangrijkste samenkomen van christenen, wat wij de eucharistieviering noemen – vroeger ‘de heilige mis’ – bestaat uit twee delen: de woorddienst, gebaseerd op de joodse synagogedienst, en het delen van brood en wijn. De voorbije decennia hebben, zeker in Europa, erg veel christenen dit samenkomen achterwege gelaten. Zal hierdoor het geloof in Jezus Christus en zijn evangelie wegvallen of minstens verwateren? Blijft het essentieel voor dit geloof? Zo ja, op welke manier? Hoe kan het dan opnieuw een plaats in het leven van gelovigen veroveren?

Sommige elementen van het christelijk geloven zijn intussen doorgedrongen in onze geseculariseerde samenleving. In het bijzonder de naastenliefde. We kunnen daar maar gelukkig om zijn. De universele rechten van de mens, goede buurtwerking, antiracisme, internationale samenwerking en verenigingen tegen de armoede hebben in vele gevallen christelijke wortels. Maar ook het tegendeel bestaat en lijkt in onze omgeving in opmars: eigen volk eerst, onverschilligheid, groepsegoïsme, neoliberalisme en rechts populisme.

Het is soms moeilijk om in deze complexe maatschappij met je idealen staande te blijven zonder een breder zingevingskader. Daarom is het evangelie zeker niet afgeschreven. Het is al twintig eeuwen lang voor miljoenen mensen bezieling en richtingaanwijzer geweest voor een menselijker samenleven. Een welbegrepen godsgeloof blijft ook in onze dagen een verbindende kracht.

We gaan waarschijnlijk in de richting van kleinere gemeenschappen. Het valt op dat ook gelovigen, die zich moeilijk vinden in een klassieke liturgie, op zoek gaan naar alternatieve gemeenschappen. Kristien Hemmerechts heeft die gevonden, elke zondag, in de misviering van de katholieke lekengemeenschap Sant’Egidio. We kunnen niet meer terug naar vroeger, en dat hoeft ook niet. In de katholieke kerk van het rijke roomse leven was er veel formalisme en hypocrisie. Maar we mogen het kind niet met het badwater weggooien. “Je kunt niet zonder de ander” geldt waarschijnlijk ook voor elke oprecht gelovige, of hij zich nu thuis voelt in een parochiegemeenschap of daarbuiten. Geloven doe je niet alleen.

Dit kan wel op verschillende wijzen. Zo schrijft Vincent Delcorps, 36 jaar, hoofdredacteur van het weekblad Dimanche: “Ik schrijf de persoonlijke en duurzame beleving van mijn geloof niet op conto van de wekelijkse mis met het gezin, wel van andere ervaringen: een jongerengebedsgroep, het parochiekoor en vooral mijn deelname aan het festival Choose life van het ignatiaanse jeugdnetwerk, toen ik een jaar op 15-16 was. Ja, de routine van de wekelijkse mis met het gezin is mooi, maar een duurzaam en persoonlijk geloof verwerf je in relaties.” (Tertio, 25 mei 2022, p.2)

(Rob)

10. Rustpunt

'FLADDEREN,' VROEG DE ZWAAN AAN DE VLINDER, 'HOE doe je dat toch? Dat probeer ik nou zo vaak.'

Hij steeg op van de grond aan de oever van de rivier en probeerde te fladderen, maar het leek nergens op. 'Pas maar op,' zei de vlinder. 'Straks stort je nog neer.'

Mistroostig ging de zwaan weer zitten. 'Ik begrijp er niets van,' zei hij.

'En toch is het heel eenvoudig,' zei de vlinder. Hij fladderde even om de zwaan heen en ging op de top van een grasspriet zitten.

De zwaan liet zijn hoofd in zijn veren zakken en keek somber naar de grond.

'Je moet eerst je gedachten laten fladderen, zwaan,' zei de vlinder. 'Dan pas jezelf.'

De zwaan zweeg. Hij wist niet of hij nu boos zou worden of verdrietig of onverschillig.

'Kijk,' zei de vlinder, 'je denkt aan honing, hm lekkere honing, en dan meteen daarna denk je aan boomschors en dan aan het nijlpaard en dan aan kroos, aan een krukje, aan zand, aan een schaar, aan rozen, het geeft niet wat, als je maar meteen aan iets anders denkt als je ergens aan denkt...'

'Dan kan ik niet,' zei de zwaan, wiens gedachten altijd statig waren alsof zij langs lange lanen schreden en slechts met vaste tussenpozen minzaam knikten naar oude herinneringen.

'Nee,' zei de vlinder. 'Maar je kunt het wel leren.'

En zo, op die warme, wolkeloze dag, aan de oever van de rivier, kreeg de zwaan les van de vlinder. Hij leerde van de hak op de tak te springen, rommelig te zijn, nooit iets zeker te willen weten, maar ook nooit iets over te slaan. 'Iets is niets,' zei de vlinder. 'Dát wel. Maar alles is wel alles.' 'En niets?' vroeg de zwaan.

'Dat zei ik net,' zei de vlinder. 'Dat is iets.'

Er vielen gaten in de gedachten van de zwaan, flarden raakten er los en woeien weg, en tegen het eind van de middag was niet een van zijn gedachten meer statig of recht. Met grote ogen keek hij om zich heen, zijn hart bonsde, en toen de vlinder hem opeens een duw gaf sprong hij op en fladderde hij rond, totdat hij op de grond viel. 'Au,' zei hij. Maar hij lachte.

'Zie je well!' zei de vlinder. 'Nu kun je misschien nooit meer over de horizon verdwijnen of boven de wolken opstijgen, en ook zul je misschien nooit meer urenlang kunnen doornvliegen. Maar je kunt fladderen!'

De zon ging juist onder en samen fladderden zij rond door de dunne avondnevels. Zij doken onder een paardenbloem door, beschreven lussen tussen de takken van de wilg en wensten elkaar ten slotte geluk met alles.

'Wat was alles ook maar weer?' vroeg de zwaan, terwijl hij een scherpe bocht nam en rakelings langs een klaproos scheerde.

'Alles,' zei de vlinder.

'O ja!' zei de zwaan. 'Hoe kon ik dat nou vergeten.'

Zomer

Zomer.

De zon schijnt.

De hemel bloeit.

Mensen kijken omhoog, gaan op hun tenen staan,

klimmen op elkaars schouders

en plukken God.

‘God is mooi,’ zeggen ze, ‘mooier dan ooit.’

Ze zetten hem in vazen

op hun tafels en voor hun ramen,

en God bloeit en geurt een middag en een avond-

dan leggen ze hem tussen de bladzijden van een schrift,

onder een ijzeren gewicht

voor later, in de winter,

als er niemand is.

Toon Tellegen (uit de bundel ‘Gewone gedichten’ uit 1998)

COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Debosscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Columnisten: Yassin El Attar en Pieter Delanoy.
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan lieven.debosscher@gmail.com

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.